Świetlica szkolna jako wsparcie rodziny – rola i wnioski

12 września 2026

Wśród licznych placówek wychowawczo-opiekuńczych m.in. takich jak:

- placówki oświatowo-wychowawcze,
- ogniska wychowawcze,
- świetlice i kluby,
- placówki wypoczynku dla dzieci,
- świetlice szkolne dla dzieci i młodzieży,
- świetlice pozaszkolne; bardzo ważną rolę odgrywają świetlice szkolne. Pełnią one wielorakie funkcje zarówno wychowawczo-opiekuńcze jak i edukacyjne. Ich znaczenie jest tym większe, iż zasięg ich działalności jest bardzo rozpowszechniony (masowy).

Do statutowych zadań świetlicy szkolnej należy przede wszystkim[46]:

- zapewnienie uczniom opieki w godzinach pracy ich rodziców (także nie posiadającym w domu rodzinnym właściwych warunków do nauki i spędzania czasu wolnego),
- zapewnienie wychowankom racjonalnego wyżywienia odpowiednio do czasu ich pobytu w szkole lub w placówce oświatowej,
- organizowanie zespołowej nauki, wdrażanie wychowanków do samodzielnej pracy umysłowej i udzielanie indywidualnej pomocy uczniom mającym trudności z nauką,
- prowadzenie pracy wychowawczej, zmierzającej do kształtowania się u dzieci właściwej postawy etyczno-moralnej, wyrabianie pozytywnych cech charakteru takich jak: pracowitość, zdyscyplinowanie, posłuszeństwo itp.,

- rozwijanie zainteresowań intelektualnych, artystycznych i technicznych dzieci,
- przygotowanie do spędzania wolnego czasu, wyrabiane nawyków kulturalnej rozrywki, sportu i zabawy,
- organizowanie racjonalnego wypoczynku i pobytu na wolnym powietrzu oraz troska o wychowanie fizyczne,
- kształtowanie nawyków kulturalnego zachowania się w domu i w swoim środowisku.

Do świetlic szkolnych przyjmowane są głównie dzieci z klas I – III, których rodzice pracują zawodowo. Zajęcia świetlicowe odbywają się w stałych grupach wychowawczych.

Najpopularniejsze formy prowadzenia zajęć to[47]:

- nauka własna (odrabianie zadań domowych),
- zajęcia rekreacyjne na wolnym powietrzu (wycieczki, spacery),
- zajęcia z wychowania fizycznego (gry i zabawy ruchowe, gry terenowe i zręcznościowe),
- zajęcia umuzykalniające (nauka piosenek, słuchanie muzyki, gra na instrumentach),
- zajęcia techniczne (tzw. majsterkowanie),
- zajęcia z wychowania plastycznego.

Świetlica pełni znaczącą rolę w życiu społecznym. Większość dzieci przebywa w niej zarówno przed jak i po lekcjach, dlatego ważne jest aby dawała ona poczucie bezpieczeństwa, odprężenia i swobody oraz stworzyła jednocześnie warunki sprzyjające wszechstronnemu rozwojowi.

Ważnym zadaniem stojącym przed świetlicą jest także ułatwianie dziecku startu szkolnego, pomoc w przezwyciężaniu trudności związanych z nauką ucznia i jego rozwojem. W realizacji tego zadania pomocne jest stosowanie różnych atrakcyjnych form zajęć oraz swobodna atmosfera, pobudzająca do własnej inicjatywy.

Świetlica powinna dążyć do integrowania oddziaływań opiekuńczo

– wychowawczych domu, szkoły oraz innych placówek, a także sygnalizować rodzicom o wszelkich trudnościach i potrzebach dziecka. W tym celu wychowawca powinien znać sytuację i warunki domowe dzieci oraz udzielać pomocy w razie zaistniałych konfliktów.

Do najczęstszych form pracy w tym zakresie należy zaliczyć:

- indywidualne rozmowy lub zebrania z rodzicami,
- informowanie o zachowaniu dziecka oraz podkreślanie jego osiągnięć,
- organizowanie wystaw twórczości dzieci,
- organizowanie prelekcji.

Wychowawca świetlicy powinien rozpoznawać potrzeby wychowanków, odczytywać ich zachowanie, rozumieć ich problemy. Dopiero wtedy będzie mógł trafnie formułować cele i zadania opiekuńczo-wychowawcze oraz dobierać właściwe metody ich realizacji. Wychowawca powinien także umieć stwarzać sytuacje, w których wychowankowie będą mogli zaspokoić wiele ważnych potrzeb dla ich prawidłowego rozwoju oraz wyzwolić własną aktywność.

Nie wszystkie dzieci są zadowolone z pobytu w świetlicy. Zdarza się, że traktują ją jako przykrą konieczność. Przyczyną niechęci korzystania ze świetlicy szkolnej jest głównie brak możliwości odizolowania się od innych dzieci, hałas, gwar, wysiłek związany z nauka szkolną, a także po prostu chęć przebywania z rodzicami i wykorzystania tego czasu na różne przyjemności.

Należy podkreślić, że żadna placówka nie zastąpi rodziny. Rodzina bowiem stanowi grupę społeczną, w której panują specyficzne więzi biologiczne oraz psychiczne pomiędzy poszczególnymi jej członkami.

Stosunki w rodzinie oparte są na bliskości i wzajemnym zrozumieniu. Podobnie stosunki pomiędzy wychowawcą i uczniami są trudne do osiągnięcia. Należałoby stworzyć warunki dla

zaspokojenia najważniejszych potrzeb dziecka. Chodzi tutaj przede wszystkim o potrzebę bezpieczeństwa a więc eliminację stanów lękowych, strachu i niepewności. Młodsze dzieci zaspokajają większość potrzeb w kontaktach z rodzicami, natomiast dzieci w wieku szkolnym poszukują akceptacji wśród rówieśników i dorosłych spoza kręgu rodziny. Świetlica szkolna zatem winna stać się drugim domem, w którym stworzona będzie rodzinna atmosfera.

Z uwagi na fakt, iż dzieci przebywają w świetlicy przez kilka godzin dziennie, świetlica realizuje funkcje opiekuńczo-wychowawcze i edukacyjne zarówno rodziców jak i nauczycieli.

Obok omówionych już zadań świetlica prowadzi ukierunkowaną działalność z zakresu wychowania zdrowotnego, społeczno-moralnego, technicznego, estetycznego i kultury fizycznej. Zadania te wynikają z podstawowych funkcji świetlicy, tj. profilaktycznej, opiekuńczej, kulturalnej, wychowawczej i reedukacyjnej.

Działalność świetlicyu odbywa się przede wszystkim w ramach różnego rodzaju kółek zainteresowań takich jak np.: teatralne, szachowe, sportowe, matematyczne, komputerowe itp.

Poza tego rodzaju działalnością znaczną ilość czasu poświęca się na swobodne formy zajęć świetlicowych. Należą do nich: zabawy indywidualne i zespołowe, prace użyteczne oraz czynności samoobsługowe (np. odrabianie lekcji). Osoba odpowiedzialna za prowadzenie tego rodzaju zajęć świetlicowych winna umiejętnie wyważyć na ile pozwolić dziecku na swobodne działanie, a w jakim stopniu je inspirować, aby z maksymalnym pożytkiem wykorzystać czas na nie przeznaczony.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych na temat świetlicy szkolnej (pytania 10-15) potwierdziła się rola świetlicy szkolnej jako placówki wspomagającej rodzinę.

Zajęcia pozalekcyjne organizowane w ramach zajęć świetlicowych spotkały się z bardzo wysoką oceną zarówno rodziców jak i

dzieci. Na pytanie *„czy dziecko (rodzic) jest zadowolone (zadowolony) z przebywania w świetlicy”* nieomal 100 % respondentów (poza jednym) odpowiedziało twierdząco. Zadowolenie to zostało potwierdzone w takim samym stopniu w pytaniu *„czy szukała Pani innej możliwości zaopiekowania się dzieckiem niż świetlica”.*

Na pytanie *„czy dziecko opowiada o szkole, świetlicy”* wszyscy rodzice odpowiedzieli twierdząco, niektórzy nawet, że bardzo często i dużo. Przeciętnie dziecko przebywa w świetlicy szkolnej cztery godziny.

Na pytanie *„co pozytywnego, a co negatywnego dziecko wynosi ze świetlicy”* przeważały odpowiedzi pozytywne (85 % respondentów). Za najważniejsze powody uznano atrakcyjność zajęć (70 %); poczucie więzi z otoczeniem (60 %); samodzielność (40 %); udział w kółkach zainteresowań, rozwijanie dodatkowych umiejętności, nawiązywanie przyjaźni, odrabianie lekcji (pojedyncze odpowiedzi).

Pozostałe 15 % odpowiedzi miało charakter powściągliwy (typu „nie wiem”) oraz dwie wypowiedzi dotyczyły kłótni z innymi dziećmi, zwłaszcza chłopcami. Zdecydowana większość dzieci nie czuje się zmęczona w dużej grupie, nieliczne dzieci (5 przypadków) są czasami zmęczone, co przejawia się najczęściej sennością.

Wszystkie dzieci spożywają gorący posiłek w szkole w tym siedmioro dzieci jada gorący posiłek i szkole i w domu (tzw. obiadokolacje).

Na pytanie *„czy lubi dziecko jeść obiady w szkole*” większość dzieci odpowiedziała negatywnie bądź wymijająco (różnie). Podobne odpowiedzi dotyczyły pytania *„czy dziecko odrabia lekcje w domu czy w szkole”.*

Z badań wynika, że rodzice nie pozwalają dzieciom na samodzielny powrót ze szkoły do domu (poza dwoma przypadkami), co wynika z obawy o ich bezpieczeństwo.

Generalnie z udzielonych przez respondentów odpowiedzi wynika, że świetlica szkolna dobrze spełnia wszystkie swoje funkcje, skutecznie rozwija zainteresowania dzieci oraz prawidłowo zagospodarowuje czas przeznaczony na zajęcia świetlicowe.

Wychodząc od podstawowych pojęć poprzez rozwiązania teoretyczne na podstawie literatury przedmiotu omówione zostały pozytywne i negatywne aspekty wpływu pracy zawodowej rodziców na opiekę nad dzieckiem.

Wyniki przeprowadzonych badań wykazały, że dzieci nie tylko akceptują konieczność podejmowania pracy zawodowej przez ich matki, ale także podkreślają pozytywną stronę tej sytuacji, mianowicie finansowe korzyści.

Pozytywnym aspektem pracy zawodowej matek jest większa samodzielność ich dzieci od rówieśników, u których jedno z rodziców sprawuje opiekę ciągłą.

Analiza materiału empirycznego pozwoliła odpowiedzieć na pytanie w jakim stopniu praca zawodowa obojga rodziców wpływa na status materialny rodziny i budowanie więzi emocjonalnej z dzieckiem oraz jaką rolę odgrywa świetlica szkolna w sprawowaniu opieki nad dzieckiem i rozwijaniu jego osobowości.

Dla pełnego i prawidłowego rozwoju dziecka ważne jest nie tylko istnienie zewnętrznych warunków, lecz przede wszystkim jego własna aktywność, podejmowana dla realizacji swoich potrzeb.

Wyczerpujące przedstawienie tematu okazało się bardzo trudne ze względu na niewielki ramy objętościowe tego opracowania.

Wybrana przeze mnie grupa respondentów była – moim zdaniem – w miarę reprezentatywna, co pozwoliło mi na względnie pełną realizację planu badawczego.

Wyniki przeprowadzonych badań potwierdzają znane mi z literatury uwarunkowania i rozwiązania formalne.

Przypisy

1. M. Rosiński, *Organizacja pracy opiekuńczo-wychowawczej w świetlicach*, Centrum Psychologiczno-Pedagogiczne, Szczecin 1997, s. 8. ↵
2. Ibidem, s.10. ↵

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis pisanie prac z pedagogiki - fachowa pomoc w pisaniu prac.